

ANALÝZA KOMPOZIČNÍHO VÝVOJE PARKŮ

Park před Invalidovnou

POSTAVENÍ VE VÝVOJI ÚZEMÍ KARLÍNA

Invalidovna, založená roku 1731, byla až do počátku 19. století jedinou významnou rozsáhlejší stavbou v území charakteristickém do té doby pouze drobnou výstavbou. S územím města Prahy areál propojovala brandýská cesta vedoucí od Poříčské (Špitálské) brány, zbourané roku 1875 a zastavěné nádražím Praha-Těšnov (Míka 2011, 52). Přístupové cesty od brandýské silnice k Invalidovně byly vedeny nejen kolmou víceřadou alejí, ale také diagonálně od brandýské silnice k hlavnímu vstupu v severním průčelí. Cesty křižující se před severním průčelím Invalidovny vedly k zemědělským usedlostem na východě – zámečku usedlosti Sluncová a k usedlosti Kunšatka, jižním směrem pak ke dvěma hřbitovům – vojenskému a evangelickému – a západním směrem k nové Špitálské bráně.

V rámci situačního plánu Špitálska z roku 1816 (PLÁN 1816 FISCHER) se areál Invalidovny stal významnou součástí urbanistického rozvržení Karlína. Jeho funkci parkového zarámování nové čtvrti posílilo na přelomu 19. a 20. století založení Kaizlových sadů na pozemku západně od Invalidovny, využívaného v té době jako vojenské cvičiště. Sady patří dodnes vedle Karlínského a Lyčkova náměstí k nejvýznamnějším parkovým plochám historického Karlína.

VÝVOJ KOMPOZICE

Park před Invalidovnou je nástupním parterem svébytného barokního celku postaveného u staré brandýské silnice (obr. 5). Vývoj jeho kompozice dokumentují mapové podklady od počátku 19. století, jako první situační plán Špitálska z roku 1816 (PLÁN 1816 FISCHER). Vstupy do budovy, která je pouze severovýchodní částí celkového původního záměru, byly nejen v severní fasádě, kde na ně byly navázány přístupové aleje, ale též tu byly vstupy postranní – západní na cvičiště a východní do zásobní zahrady s pravidelnou úpravou patrnou na mapě z roku 1818 (PLÁN 1818 IGNAZ). Plán z roku 1816 (PLÁN 1816 FISCHER) uvádí šestřadou alej, v roce 1818 (PLÁN 1818 IGNAZ) byla střední linie již vykácena a přístup vedl rozšířenou čtyřřadou alejí.

Obr. 6. Kompoziční rozbor současného stavu parku před Invalidovnou a Kaizlových sadů. Mapový podklad: PLÁN 2017 ORTOFOTOMAPA ČÚZK, výřez. Do ortofotomapy s využitím katastrální mapy, stav z roku 2017, zakreslil P. Šifina, 2017.

Ačkoliv se v případě Fischerova plánu z roku 1816 jedná o celkový urbanisticky významný situační plán Špitálska, je patrné, že zeleň je znázorněna pouze schematicky. Na plánu krajiny datovaném ve stejném roce (PLÁN 1816 SCHIFFL) jsou oproti tomu rozlišeny různé kategorie alejových stromů a doprovodné zeleně. Věrohodnost mapy z roku 1818 je však sporná, protože jako jediná zobrazuje nástupy alejemi směřované vně hlavního vchodu Invalidovny, což nepotvrzuje žádný z následujících dostupných plánů.

Plocha mezi Invalidovnou a brandýskou silnicí byla od počátku dělena centrální alejí přibližně na dvě stejné poloviny. Zhruba osová cesta parteru byla doplněna dvěma úhlopříčnými cestami ve tvaru „V“ otevřeného směrem k silnici. Tyto diagonály potvrzuje i stabilní katastr (PLÁN 1841 CÍSAŘSKÝ POVINNÝ OTISK SK), ve kterém jsou doplněny cestami do štěpánských křížů s kruhovými ploškami v jejich křížení. Okolo dalších průčelí Invalidovny byla, s výjimkou jihozápadního rohu, užitková zahrada, jejíž detailnější rozvržení není známo. V polovině 19. století byla pravidelná úprava severního průčelí opět doplněna centrální přístupovou alejí a do štěpánských křížů vloženy ještě kříže klasické (PLÁN 1851 HOLFELD). Toto detailní členění parteru však opět zaniklo a vrátil se původní štěpánský kříž s volnější dosadbou dřevin uvnitř čtverců (patrně pod vlivem krajinářských

DENDROLOGICKÝ ROZBOR

Kosterní dřevinou diagonálních alejí je jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), na několika místech doplněný o jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), javor mléč (*Acer platanoides*), javor klen (*A. pseudoplatanus*) a lípu velkolistou (*Tilia platyphyllos*). Na travnatých plochách úhlopříčně rozčleněných částí parteru jsou vysazeny solitéry nebo skupiny stromů následujících druhů (včetně výše uvedených): jerlín japonský (*Sophora japonica*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), mahalebka obecná (*Prunus mahaleb*), pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*), platan javorolistý (*Platanus xhispanica*) a trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*). Severní a jižní okraj parteru je lemován tvarovaným živým plotem. Na severu je tvořen ptačím zobem vejčitolistým (*Ligustrum ovalifolium*), na jihu

Obr. 9. Dendrologický rozbor parku před Invalidovnou a Kaizlových sadů. Mapový podklad: P_LAN 2017 ORTOFOTOMAPA IPP, výřez uliční sítě Invalidovny a okolí. Do ortofotomapy Prahy, stav z r. 2017, zakreslila L. Bendiková, 2017.

